

Презентація на тему: Форсована індустріалізація в Україні

Виконав: Ашанін Богдан
І курс 2 група АФ

План

- 1 Сталінський варіант побудови радянського устрою
- 2 Мета, джерела та методи проведення індустріалізації
- 3 Планування
- 4 Результати Першої та Другої п'ятирічок
- 5 Наслідки індустріалізації

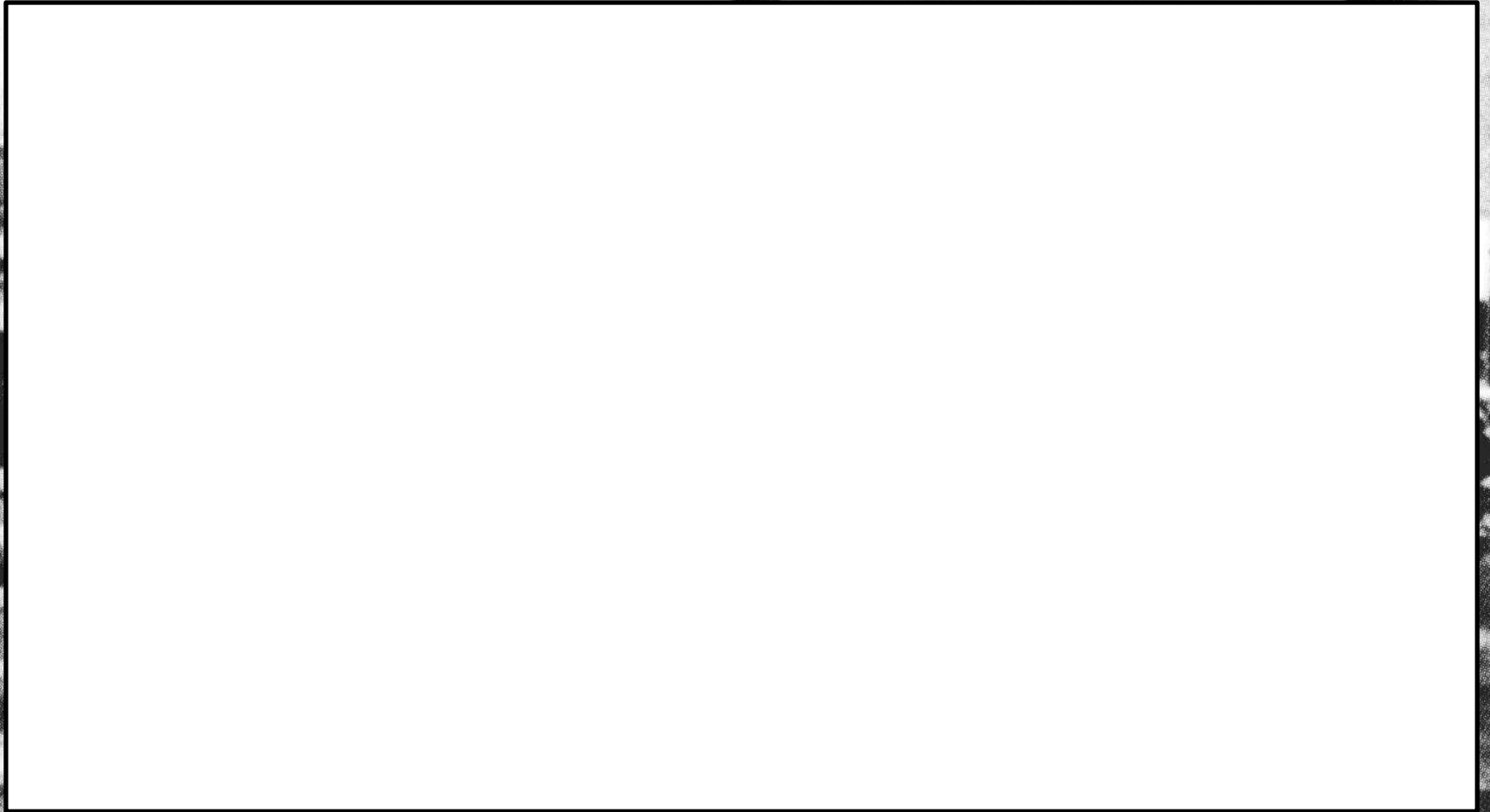
Сталінський варіант побудови радянського устрою

- Сталінський варіант економічної основи радянського устрою, як і ленінський, ґрунтувався на комуністичній доктрині, викладеній у чинній партійній програмі 1919р. Проте Й. Сталін вніс істотні поправки до економічного устрою, зроблені або під впливом провальних уроків воєнного комунізму, або під тиском селянських мас уже під час «розгорнутого будівництва соціалізму».
- Як уже зазначалося, Генсек бажав здійснити суцільну колективізацію в комунній формі. Опір селян змусив обрати компромісну артільну форму колгоспів. Завдяки цьому селянам залишалися рештки ринкових відносин у вигляді присадибної ділянки та колгоспної торгівлі.
- В організації державної промисловості Й. Сталін не повернувся до спадщини воєнного комунізму. Як і за часів непу, робітничий клас зберігав право вільного вибору місця праці.
- Ще у грудні 1925 р. на XIV з'їзді ВКП (б) було проголошено курс країни на індустріалізацію.

Мета, джерела та методи проведення індустріалізації

- **Індустріалізація** – процес створення великого чи просто машинного виробництва в усіх галузях народного господарства, насамперед у промисловості.
- Імпортозамінна індустріалізація – така, що направлена на створення промислової бази, яка б забезпечила умови для заміни імпоротної промислової продукції продукцією власного виробництва.
- Наприкінці 20-х рр. завершилася дискусія про шляхи і методи будівництва соціалізму. Переміг Сталінський варіант економічної основи радянського устрою, що передбачав суцільну колективізацію селянських господарств. Проте залишалися і певні рештки ринкових відносин у вигляді присадибної ділянки й колгоспної торгівлі.
- Проект всеосяжних корінних економічних перетворень розробили у 1928 р. Було обрано стратегію прискореного розвитку важкої промисловості, основними етапами якого стали п'ятирічки.
- **Мета (завдання):**
 - 1) подолання економічної відсталості 2) здобути техніко-економічну незалежність СРСР 3) створити економічну базу для побудови комунізму 4) забезпечити всебічну обороноздатність СРСР, перетворити його на наймогутнішу державу світу
- **Термін проведення:**
 - 1928 – кінець 1930-х рр. (Перша, Друга і Третя п'ятирічки)
- **Характер індустріалізації:** імпортозамінна
- **Джерела:**
 - Націоналізація промисловості і ліквідація приватного сектора (згорання непу)
 - Збільшення прямих і непрямих податків
 - Прибутки від зовнішньої торгівлі (доходи від державної монополії на зовнішню торгівлю, збільшення експорту сировини за кордон, продаж за кордон національно-культурних цінностей)
 - Колективізація сільського господарства
 - Використання трудового ентузіазму робітників
 - Примусова праця політичних в'язнів
 - Конфіскація церковного і монастирського майна
 - Запровадження карткової системи розподілу продуктів, що не дозволяло робітникам і службовцям використати зароблені гроші на придбання товарів понад гарантований картками мінімум.
 - Політика «ножиці цін» між промисловою продукцією і сільгосппродукцією.
- **Методи проведення.**
 - В умовах індустріалізації відбулася зміна ринкових методів управління економікою доби непу на командно-бюрократичні (втручання в планові показники, ігноруючи економічні закони розвитку народного господарства).
- **Труднощі індустріалізації:**
 - 1. Радянський союз міг розраховувати лише на внутрішні джерела фінансування індустріалізації
 - 2. Не вистачало кваліфікованих кадрових робітників та інженерів
 - 3. Низький рівень економічної освіти радянського керівництва, відсутність досвіду здійснення планової індустріалізації.

Планування

Результати Першої та Другої п'ятирічок

- **Перша п'ятирічка**
- Перший рік п'ятирічки розпочався з жовтня 1928 р. капіталовкладення в основні промислово-виробничі фонди України зростали рік у рік. Їх загальний обсяг збільшився з 438 млн. крб. у 1929 р. до 743 млн. у 1930 р., 997 млн у 1931 р. й 1 млрд 229 млн у 1932 р.
- Продиктовані Сталінін планові темпи зростання промислового виробництва були величезні – 37,7 % за рік, хоча офіційні статистичні дані показують, що середньорічний темпи промислового зростання за роки першої п'ятирічки становили тільки 15, 7 %. При зіставленні натуральних показників п'ятирічного плану з обсягами виробництва, досягнутими в 1932 р. виявляється, що виконати п'ятирічку не вдалося по багатьох позиціях. Із окремих видів продукції, особливо легкої, харчової та хімічної промисловості, затвердженого першим п'ятирічним планом обсягу виробництва взагалі не досягли в довоєнний час. Сучасний дослідник Кульчицький вважає, що невиконання поставлених завдань було запрограмоване вже самим підходом до планування, і цей підхід - ставити недосяжні цілі, добиваючись їх виконання під загрозою найжорстокіших кар.
- Серед промислових об'єктів перших п'ятирічок особлива увага приділялася 35 загальносоюзним будовам, на кожну з яких до 1936 р. було витрачено понад 100 млн крб. Із них в Україні розміщувалося 12 об'єктів — 7 новобудов і 5 докорінно реконструйованих підприємств, тобто третина. До новобудов належали три металургійних заводи (Запоріжсталь, Криворіжсталь, Азовсталь), Дніпрогес, Дніпроалюмінійбуд, Краммашбуд і Харківський тракторний завод (ХТЗ). Гігантами серед реконструйованих об'єктів були Луганський паровозобудівний завод і чотири металургійних заводи: у Макіївці, Дніпродзержинську, Дніпропетровську й Комунарську (нині Алчевськ).
- Наприкінці 30-х років вирішальна роль у виробництві промислової продукції належала фабрично-заводському сектору. Промислову продукцію тепер виробляв в основному робітничий клас, а не ремісники та кустарі. Модернізація промисловості стала фактом.
- За рівнем розвитку галузей важкої промисловості Україна випереджала багатьох західноєвропейських країн. Вона посіла друге місце в Європі (після Німеччини) за виплавою чавуну й четверте місце в світі за видобутком вугілля. За виробництвом металу й машин Україна випередила Францію й Італію, наздоганяла Великобританію. Для розвитку цих галузей в Україні використовувалася значна частка загальносоюзних капіталовкладень.
- На початку 1933 р. Сталін оголосив про дострокове виконання першої п'ятирічки – за 4 роки і з місяці. 1933 був останнім роком першої п'ятирічки, але став розглядатися як перший рік другої п'ятирічки.

Результати Першої та Другої п'ятирічок

• Друга п'ятирічка (1933 – 1937 рр.)

- Заплановано досить помірні середньорічні темпи зростання промислової продукції – 13 – 14 %, що ліквідувало гостроту народногосподарських диспропорцій. У другій п'ятирічці була подолана інфляція й досягнута стабілізація цін. Але спотворювалась питома вага окремих галузей у загальному обсязі промислової продукції. Наприклад, оновлення продукції було інтенсивним у машинобудуванні, але майже не відчувалося в добувних галузях, тож частка останніх у промисловому виробництві знижувалася безвідносно до реальних зрушень на підприємствах. Середньорічний темп приросту промислової продукції в Україні становив у другій п'ятирічці 17,4 %. Порівняння планових і звітних показників у натуральному виразі показує, що друга п'ятирічка була більш успішною.
- **Про соціалістичне змагання**
- В 1929 р. ЦК ВКП (б) ухвалив постанову «Про соціалістичне змагання фабрик і заводів». У ній зазначалося, що змагання – це не епізодична компанія, а постійний метод роботи. Організація змагання покладалася на профспілки, а загальне керівництво ним – на партію. В першій п'ятирічці робочі маси зустріли ідею змагання з великим ентузіазмом. Ефективність змагання як методу поліпшення кількісних і якісних показників була доведена вже в 1928/1929 рр. Якщо в першому півріччі промисловість знизила собівартість продукції на 1,9 %, то друге півріччя дало набагато кращі результати – 6,1 %.
- Метод змагання було використано під час налагодження незвичного для робітників господарського розрахунку на підприємствах. У промисловості виникли госпрозрахункові бригади, утворювані профспілковими організаціями. Госпрозрахунковою могла стати кожна виробнича бригада, яка мала можливість впливати на зниження собівартості продукції. Бригади одержували грошові премії в розмірі 20 до 60 % досягнутої економії. На початок грудня 1931 в країні налічувалося вже понад 20 тис. таких бригад, на початок 1932 р. – 30 тис. бригад. В них працювало до 300 тис робітників. Велику роль у вдосконаленні внутрішньозаводського планування відіграв рух робітників за розроблення зустрічних планів. В більшості випадків мова йшла про те, щоб підприємства, користуючись плановими розробками тресту тільки як схемою, опрацювали більш напружений план самостійно.
- Для підвищення продуктивності праці уряд вирішив скасувати «стелю» в заробітках. Т.ч. запроваджувалась норма ринкової економіки – скільки виробив, стільки й заробив. РОекорд організували на кадіївській шахті «Центральна-Ірміно», до 31 серпня 1935 р. молодий робітник О. Стаханов застосував прогресивний метод роботи, заснований на поділі виробничих операцій між вибійниками й кріпильниками. Це дало йому можливість вирубати за зміну 102 т вугілля – в 14,5 раза більше за норму. Незабаром Стаханов установив новий рекорд – 175 т, потім – 227 т. Абсолютний рекорд встановив Ізотов, що нарубав за зміну 607 т. вугілля. Стахановський рух швидко поширився по всій Україні. Ефективність стахановського руху спочатку була високою. Так, середньомісячний видобуток вугілля на одного працівника на Донбасі зріс із 16,2 т у 1934 р. до 20,8 т. у 1936 р. У 1937 р. в заробітній платі було відновлено граничну межу. Ефективність стахановського руху стрімко пішла на спад.
- Впровадження в роки індустріалізації нових машин, механізмів породило диспропорцію між технічним рівнем виробництва та наявністю технічно досвідчених кадрів. Тому партійний апарат розгорнув кампанію за оволодіння технікою. У 1931 р. ЦК ВКП (б) ухвалив постанову «Про технічну пропаганду та її організацію». В ній вимагалось використати для технічної пропаганди всі форми навчання й масово-політичної освіти. В 1932 р. була ухвалена постанова про обов'язкове технічне навчання робітників, які обслуговували складні агрегати, установки й механізми. Комсомольським організаціям було доручено висунути з пропозицією: давати право управляти верстатом тільки тим, хто складе екзамен

Наслідки індустріалізації

- Перекачування коштів із села в місто
- Ліквідація куркульства
- Одержавлення сільськогосподарського виробництва
- Ліквідація «аграрного перенаселення»
- Відволікання величезних коштів від розвитку сільськогосподарського виробництва
- Укріплення соціальної бази сталінської диктатури
- Відчуження селян від власності й результатів праці, ліквідація економічних стимулів розвитку виробництва
- Масова «втеча» селян із міст постійного проживання, дефіцит робочої сили на селі і як наслідок, потужна урбанізація, але українські міста виявилися до цього неготовими – загострилося житлова та продовольча проблема
- Позитивні наслідки:
 - 1940 р. промисловий потенціал України в сім разів перевищив рівень 1913 р.
 - Досягнення економічної незалежності
 - Перетворення СРСР на могутню індустріально-аграрну державу (за обсягом виробництва важкої промисловості Україна випереджала ряд розвинутих західноєвропейських країн. Вона посідала друге місце в Європі по виробництву машин і виплавці чавуну)
 - Укріплення обороноздатності країни, створення могутнього ВПК
 - Підведення технічної бази під сільське господарство
 - Розвиток нових галузей промисловості, будівництво фабрик і заводів
- Негативні наслідки:
 - Створення замкненої економіки, яка сама себе забезпечує
 - Створення можливостей для здійснення сталінського воєнно-політичного керівництва
 - Зменшення розвитку виробництва товарів повсякденного вжитку
 - Формування політики суцільної колективізації (що призвела до забезпечення країни дешевими продуктами харчування, а промисловості – дешевою сировиною)
 - Стимулювання екстенсивного розвитку економіки
 - Посилення тиску на селян (збільшився продподаток, заборонялася вільна торгівля,)
 - Посилення диспропорцій між промисловістю та сільським господарством, між важкою і легкою промисловістю
 - Монополізм державної власності, відсутність конкуренції і матеріальної зацікавленості призвели до сповільнення темпів розвитку господарства
- Початок масових репресій – Шахтинська справа 1928 р. над інженерними кадрами шатх Донецького басейну

Дякую за увагу

С КАЖДЫМ ДНЕМ ВСЕ РАДОСТНЕЕ ЖИТЬ!

- **Список літератури**

-

- Історія України/ Керівник авт. кол. Ю. Зайцев. – Л., 1996.
- Історія України: нове бачення: У 2-х т./ Під ред. В. Смолія. – К., 1995.
- Лановик Б. Лазарович М. Історія України: Навч. Посібник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 598 с.
- Мороз В. Україна в ХХ ст. – Т., 1992.
- Новітня історія України (1900 – 200): Підручник / А. Слюсаренко, В. Гусєв, В. Литвин. – К.: Вища шк., 2002. – 719 с.